

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних занять з дисципліни

«ТОВАРОЗНАВСТВО»

(для здобувачів першого рівня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 076

«Підприємництво та торгівля»)

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
економіки і підприємництва
Протокол № 9 від 06.03.2025р.

Київ 2025

УДК 339.1(07)

М 48

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Товарознавство» (для здобувачів першого рівня вищої освіти, що навчаються за 076 «Підприємництво та торгівля») (Електронне видання)/ уклад. В.В. Вахлакова, М. В. Плетньов– Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2025. – с. 37

Методичне видання спрямоване на проведення практичних занять вивчення і засвоєння здобувачами вищої освіти на підставі лекційного матеріалу теоретичні основи і практичного матеріалу з дисципліни «Товарознавство», аналізу законодавства України, стимулювання активності підприємств торгівлі. Методичні вказівки для проведення практичних занять містять тематичний план дисципліни, плани проведення практичних занять, практичні завдання та список рекомендованих джерел інформації.

Методичні матеріали розраховані на здобувачів вищої освіти

Укладачі	В.В. Вахлакова, к.е.н.,доц., М.В. Плетньов к.т.н.,доц.
Відповідальний за випуск	О.В. Ольшанський, зав. кафедри економіки і підприємництва
Рецензент	Хандій О.О., проф. кафедри публічного управління, менеджменту та маркетингу

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА КУРСУ	6
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ	22
ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ	29
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	33

ВСТУП

З розвитком підприємництва та посиленням конкуренції за клієнтів фахівцям необхідно знати і враховувати вимоги споживачів до товарів. Тому маркетологи повинні знати назви та споживчі характеристики товарів, умови їх виробництва та використання, принципи маркування, правила доставки, транспортування та зберігання.

Знання споживчих характеристик товару дає змогу учасникам ринку визначати місце товару на ринку, аналізувати поточну ринкову кон'юнктуру конкретного товару, визначати залежність попиту на цей товар від зміни ринкової кон'юнктури, визначати потребу в цьому товарі, здійснювати купівлю-продаж цього товару, замінювати певний товар іншим, впливати на формування товарної проблеми, впливають на формування товарної та цінової політики, визначають рівень науково-технічного прогресу у виробництві та використанні товарів.

Дисципліна «Товарознавство» є обов'язковою складовою навчального процесу для здобувачів спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» і формує чітке розуміння принципів, методів і практичних заходів, спрямованих на формування і розвиток виду та якості товарів з метою максимального задоволення потреб споживачів. Вивчення дисципліни «Товарознавство» базується на знаннях, отриманих при вивченні дисциплін «Основи економічної теорії», «Організація торгівельної діяльності» та «Економіка торгівельної діяльності». Мета дисципліни «Товарознавство» полягає у формуванні наукового та професійного світогляду бакалаврів спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» щодо найважливіших аспектів асортименту та якості товарів, складових формування споживчих властивостей та якості товарів.

Предметом навчальної дисципліни є методологія та методичний інструментарій аналізу діяльності підприємств торгівлі, що функціонують у сучасному ринковому середовищі.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Товарознавство» є:

- 1) засвоєння основних визначень, класифікації та поняття товарознавства;
- 2) розуміння основних груп продовольчих та непродовольчих товарів;
- 3) вміння класифікувати та кодувати товари, контролювати якість продукції;
- 4) застосування набутих навичок на практиці для формування асортименту та якості продукції.

Результатом вивчення дисципліни «Товарознавство» є засвоєння здобувачами основних принципів та засобів наукового пізнання товарів; загальної системи класифікації товарів; товарознавчих методів класифікації асортиментних груп товарів; основних вимог, пов'язаних з безпечністю, якістю, кількістю товарів на стадії товаропросування; нормативних документів щодо контролю якості товарів у міжнародними та національними документами, методів ідентифікації товарів та засобів товарознавчої інформації, основних прав виробників та споживачів товарів, методології товарознавчої інформації.

Здобувачі зобов'язані вміти використовувати методи наукового пізнання товарів при створенні асортиментів, класифікаційних систем та.

Важливою складовою опанування цього курсу є практичні заняття, що сприяють формуванню цілісної системи знань про споживчі властивості. Це допоможе майбутнім фахівцям сформувати цілісну систему знань про споживчі властивості, які складають основу споживчих вартостей товарів.

ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Вступ до товарознавства

1. Товар у сфері виробництва, обміну та експлуатації або споживання.
2. Предмет, зміст і завдання сучасного товарознавства.
3. Принципи формування категоріального апарату.
4. Об'єкти та суб'єкти товарознавства.
5. Методи пізнання у товарознавстві.
6. Зв'язок товарознавства з іншими науками.

Ключові поняття

Товарознавство - наукова дисципліна, що системно вивчає товари на всіх стадіях їх життєвого циклу, способи пізнання їх споживчої вартості (цінності), закономірності формування асортименту, розподілу та споживання.

Предметом товарознавства є товар як продукт праці, що задовольняє потреби споживача, та методи його теоретичного і практичного пізнання.

Об'єктом товарознавства є споживна вартість (цінність) товарів та закони її прояву і збереження.

Товар - це продукт праці, який має здатність задовольняти певні людські потреби і розподіляється в суспільстві через купівлю-продаж.

Споживча вартість товару - це його користь для людей і елемент багатства.

Корисність товару - це його здатність задовольняти певні людські потреби.

Питання для самоконтролю

1. Що таке дослідження продукту?
2. У чому полягає завдання дослідження продукту?
3. У чому різниця між продуктом і товаром?
4. Які характеристики продукту?

Тема 2. Класифікація та кодування товарів

1. Поняття класифікації товарів та її категорії.
2. Класифікація та кодування товарів.
3. Мета та значення класифікації.
4. Класифікаційні ознаки та загальні правила.
5. Види класифікації товарів.
6. Кодування товарів

Ключові поняття

Класифікація - це поділ сукупності об'єктів (предметів або явищ) на класи, групи або інші підрозділи за спільними ознаками.

Групування - це поділ сукупності об'єктів (товарів) на групи за однією ознакою.

Види в класифікації є дуже важливими категоріями, які представляють кінцевий продукт виробництва, мають певне призначення і власну назву.

Основними принципами класифікації є визначення мети та вибір класифікаційних ознак.

Кодування - це створення та присвоєння кодів класифікаційним угрупованням або об'єктам класифікації.

Код - це знак або їх сукупність, що використовуються для позначення класифікаційної групи або об'єкта класифікації.

Класифікатор - це офіційний документ, який є повідомленням про назву та код класифікаційної групи або об'єкта класифікації.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність, мета та значення класифікації товарів?
2. Які існують категорії та види класифікації товарів?

3. Які основні ознаки класифікації?
4. Які існують методи класифікації товарів, їх переваги та недоліки?
5. Що таке ієрархічна система класифікації?
6. Що таке фасетна система класифікації?
7. Як класифікуються товари?
8. Які правила системи товарної класифікації?
9. Пояснити, за якими системами класифікуються товари.
10. Яких правил слід дотримуватися при створенні системи товарної класифікації?

Тема 3. Асортимент товарів

1. Види та характеристика товарного асортименту.
2. Характеристика товарних рядів.
3. Основні показники товарних груп.
4. Управління асортиментом підприємства.
5. Фактори формування асортименту підприємства.
6. Асортиментна політика підприємства

Ключові поняття

Асортимент товарів - це набір або сукупність товарів, об'єднаних за єдиною ознакою.

Асортимент товарів промислового призначення виробляється окремими галузями промисловості або окремими промисловими підприємствами.

Асортимент торговельних товарів - це асортимент, представлений на підприємствах оптової та роздрібної торгівлі.

Показник асортименту - кількісна характеристика однієї або декількох властивостей асортименту.

Широта асортименту - кількість товарів, відібраних на основі певних критеріїв і представлених у вигляді класифікаційних угруповань.

Повнота асортименту - загальна кількість товарів.

Структура асортименту - характеризується часткою кожного виду та/або торгової марки в загальній сукупності товарів.

Стабільність асортименту - ступінь варіації кількості товарів.

Оновлюваність асортименту – інтенсивність поповнення набору новими товарами і вилучення з нього застарілих товарів..

Питання для самоконтролю

1. Що таке асортимент?
2. Які існують види асортименту споживчих товарів?
3. Чим відрізняється промисловий асортимент від торговельного?
4. Які класифікаційні ознаки асортименту?
5. Які існують види асортименту?
6. Які ознаки та показники раціональності асортименту?
7. Що таке управління асортиментом?
8. Визначте раціональну структуру асортименту.
9. Які закономірності зміни структури асортименту;?
10. Що таке асортиментна політика підприємства?

Тема 4. Споживчі властивості товарів

1. Характеристика властивостей непродовольчих товарів.
2. Особливості формування природних властивостей товару та його характеристик.
3. Кількісні властивості товару.
4. Фізичні властивості товару
5. Хімічний склад та структура харчових продуктів
6. Споживчі характеристики товару

Ключові поняття

Споживчі характеристики - це група властивостей товару (продукції), які проявляються в процесі споживання (експлуатації) і пов'язані з імовірністю того, що товар (продукція) залежно від його призначення буде задовольняти конкретні суспільні або особисті потреби. Вони стосуються потенціалу продукту (товару) задовольняти певні суспільні або особисті потреби залежно від його призначення.

Характеристика - це властива матеріальному об'єкту особливість, яка визначає його відмінності або схожість з іншими об'єктами і проявляється у відношенні один до одного.

Характеристики товару - це об'єктивні особливості товару, які проявляються на кожному етапі життєвого циклу товару (проектування, виробництво, розподіл і споживання).

Природні характеристики - це невід'ємні властивості речі або товару, природно зумовлені або набуті в процесі виробництва, що проявляються за законами природи у природних зв'язках і визначаються методами природничих наук.

Одиничний екземпляр - це індивідуальний товар з певним видом або найменуванням цілісності та споживчими характеристиками.

Партія - сукупність одиничних екземплярів товару та/або складених пакувальних одиниць (одного виду та найменування), об'єднаних за певними ознаками.

Призначення - здатність товару задовольняти фізіологічні та соціальні потреби і необхідність його систематизації.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте, що таке властивості та їх класифікація;
2. Якісні та кількісні показники природних властивостей товарів.
3. Хімічні властивості товарів та їх характеристика.
4. Фізичні властивості товарів та їх характеристика.
5. Фізико-хімічні властивості товарів та їх характеристика.

6. Біологічні властивості товарів.
7. Функціональні властивості товарів.
8. Ергономічні властивості товарів.
9. Надійність товарів та її показники.
10. Довговічність товарів та її показники.
11. Безпека товарів та її види.
12. Екологічні властивості товарів.
13. Естетичні властивості товарів, їх групування та характеристика

Тема 5 Якість товарів

1. Сутність якості та її ключові її аспекти.
2. Важливість якості товарів у сьогоденні
3. Висвітлені вимоги до якості товарів
4. Чинники, що формують та забезпечують якість продукції.
5. Розподіл показників якості.
6. Способи визначення показників якості.

Ключові поняття

Якість – це міра, наскільки набір властивостей відповідає вимогам.

Якість продукції – поєднання властивостей і характеристик продукції, що визначають здатність цієї продукції задовольнити потреби споживачів відповідно до її призначення.

Показник якості продукції – числова характеристика однієї або кількох властивостей виробів, що визначають її якість.

Параметр – кількісна характеристика будь-яких властивостей і станів продукції.

Показник конкурентоспроможності – комплексний показник, який виражає відношення корисного ефекту до вартості використання.

Питання для самоконтролю

1. Що таке показник якості продукту?
2. Які є показники якості виробів?
3. Чим відрізняються стандартизовані показники якості від нестандартизованих?
4. Чим відрізняється одиничний показник якості від комплексного?
5. Які визнаєте методи визначення показників якості виробів?
6. Що таке коефіцієнт ваги, або значущості, показників якості продукту?
7. Що таке якість товарів?
8. Які характеристики товарів входять у поняття "якість"?
9. Від чого залежить якість товару?
10. У чому полягає суть комплексного показника якості товарів?
11. Поняття інтегрального показника якості товарів.
12. Як класифікують чинники якості товарів?
13. Що таке рівень якості товару?
14. У чому полягає суть поняття "конкурентоспроможність товару"?
15. Що спільного та чим відрізняються поняття "якості" та "конкурентоспроможності" товарів?
16. Які основні фактори впливають на конкурентоспроможність товарів?
17. Які основні етапи включає оцінка конкурентоспроможності товарів?

Тема 6. Управління якістю товарів

1. Сутність управління якістю продукції як виду діяльності.
2. Важливість основних категорій в теорії управління якістю.
3. Проблема якості на сучасному етапі.
4. Якість та поступ науково-технічного й соціального прогресу.
5. Сучасний підхід до керування якістю на виробництві.

Ключові поняття

Рівень якості – категорія чи розряд, надані різним вимогам щодо якості продукції, процесів або систем, які мають те саме функційне застосування.

Система управління якістю – система керування для спрямування й контролювання діяльності організації що до якості.

Менеджмент якості – аспекти виконання функції управління, що визначають політику, цілі і відповідальність у сфері якості, а також здійснюють їх за допомогою таких засобів, як планування якості, оперативне управління якістю, забезпечення якості, контроль якості та поліпшення якості в рамках системи менеджменту якості.

Планування якості – складова частина управління якістю, зосереджена на встановленні цілей у сфері якості та на визначенні операційних процесів і відповідних ресурсів, необхідних для досягнення цілей у сфері якості.

Управління якістю – це узгоджена діяльність, що полягає у спрямуванні та контролі організації, в тому, що стосується якості.

Забезпечення якості – складова частина управління якістю, зосереджена на створенні впевненості в тому, що вимоги до якості будуть виконані.

Контроль якості – складова частина управління якістю, зосереджена на виконанні вимог щодо якості.

Питання для самоконтролю

1. Економічні аспекти управління якістю
2. Якість як об'єкт управління
3. Аудит якості та премії якості?
4. Механізм сучасного управління якістю
5. Статистичні методи управління якістю
6. Основні етапи становлення та розвитку систем управління якістю
7. Сертифікація систем якості підприємства
8. Міжнародний та вітчизняний досвід управління якістю

Тема 7. Товарна інформація

1. Поняття товарної інформації.
2. Вимоги до товарної інформації.
3. Типи інформації про товар.
4. Форми інформації про товар.
5. Засоби товарної інформації.

Ключові поняття

Товарна інформація – дані про товар, призначені для користувачів–суб'єктів комерційної діяльності.

Вірогідність товарної інформації – правдивість та об'єктивність відомостей про товар, відсутність дезінформації та суб'єктивізму в їх представленні, що вводить користувачів в оману.

Доступність товарної інформації – інформаційна відкритість даних про товар (мовна доступність, затребуваність і зрозумілість).

Достатність товарної інформації – раціональна інформаційна насиченість, яка виключає представлення як неповної, так і надмірної інформації.

Основна товарна інформація – головні відомості про товар, призначена для всіх суб'єктів ринку з фіксацією найменувань товарів, сортів, мас бруто, нетто, дат випуску, найменування виробників, термінів зберігання або придатності, способів використання.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю «інформація про товар».
2. Дайте визначення поняттю «маркувальна інформація».
3. Наведіть класифікацію інформації про товар за різними ознаками.
4. Назвіть порядок розробки та використання товарних знаків.

5. Назвіть функції, які покликані виконувати товарні знаки.
6. Охарактеризуйте види інформаційно-супроводжувальної інформації про товар.
7. Охарактеризуйте види рекламно-довідкової інформації про товар.
8. Охарактеризуйте функції, які покликані виконувати інформація про товар.
9. Поясніть зміст системи інформаційного забезпечення товарів.
10. Поясніть зміст товарного клейма.
11. Проаналізуйте способи маркування товарів.

Тема 8. Товарна експертиза

1. Товарна експертиза: базові поняття, цілі і завдання, характеристика головних видів.
2. Експертиза товарів: суб'єкти та вимоги до експертів.
3. Товарна експертиза: організація, правила та порядок здійснення.

Ключові поняття

Експертиза – вивчення питань, розв'язання котрих потребує фахових знань в галузі науки, техніки, мистецтва; логічне та(або) експериментальне дослідження об'єкта, яке проводиться компетентною особою – фахівцем (експертом) або групою фахівців (експертів), що базується на спеціальних знаннях і практичному досвіді.

Мета експертизи – одержання достовірної інформації про об'єкт.

Судова експертиза є формою використання спеціальних знань у вигляді дослідження за для досягнення юридичних цілей.

Несудова експертиза проводиться на замовлення фізичних та юридичних осіб, як правило, для отримання рішень щодо спірних питань, що виникають у сфері товарного обігу.

Досудова експертиза здійснюється до передачі спірної справи до суду.

Первинна експертиза – вперше проведена експертиза, якщо на досудовому етапі речові та інші докази експертному дослідженню не піддавались.

Додаткова експертиза призначається у випадках недостатньої ясності чи неповноти висновку експерта, до її виробництва може бути залучений новий експерт.

Повторна експертиза здійснюється, якщо виникають сумніви в правильності чи обґрунтованості експертного висновку, що є суперечності між кількома експертними висновками.

Товарознавча експертиза – дослідження споживчих властивостей товарів, що здійснюється товарознавцями-експертами шляхом проведення випробувань (вимірювань) або опитування або на підставі інформації на маркуванні та/чи в товарно-супровідних документах.

Питання для самоконтролю

1. За якими ознаками розподіляють різновиди експертиз у практиці Торгово-промислової палати (ТПП) України?
2. У чому різниця між поняттям «експертиза» та терміном «контроль»?
3. Яка головна мета експертизи?
4. Що зобов'язаний знати експерт?
5. У чому полягає етична поведінка експерта?
6. Хто може бути залучений до проведення експертизи?
7. Які організації мають повноваження проводити товарознавчі експертизи?
8. За якою метою застосовують реєстраційний метод? На чому базується органолептичний метод?
9. Опишіть загальний порядок експертних дій комбінованим методом для оцінювання якості товарів.
10. Як класифікуються експертні методи?
11. Які сукупні показники якості зразків продукції визначають двома методами?

Тема 9. Стандартизація та сертифікація товарів

1. Сутність поняття та етапи розвитку стандартизації.
2. Рівні та типи стандартизації.
3. Методичні основи стандартизації.
4. Структура національної системи стандартизації.
5. Органи Державної стандартизації України.
6. Основні поняття та положення сертифікації продукції.
7. Національні системи сертифікації.

Ключові поняття

Міжнародний стандарт – стандарт, прийнятий міжнародною організацією.

Національна стандартизація – стандартизація, що здійснюється на рівні окремої держави.

Сертифікація – процедура, яка полягає у здійсненні компетентною організацією незалежної оцінки відповідності продукції, процесів та послуг встановленим вимогам; діяльність третьої сторони, незалежної від виробника (продавця) і споживача продукції, стосовно підтвердження відповідності продукції встановленим вимогам.

Стандартизація– діяльність, яка полягає у встановленні положень для загального та багатократного використання стосовно наявних чи потенційних завдань та спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній сфері.

Питання для самоконтролю

1. Визначте основні сфери використання міжнародних стандартів.
2. Визначте зміст категорії «стандартизація».
3. Визначте комплекс правил та положень Національної системи стандартизації України. У яких документах вони викладені?
4. Визначте мету і завдання стандартизації.

5. Визначте організаційну структуру та головні напрями діяльності Міжнародної організації зі стандартизації (ISO).

6. Визначте організаційну структуру та основні пріоритети діяльності центрального органу виконавчої влади у сфері технічного регулювання – Держспоживстандарту України.

7. Визначте основні напрямки діяльності Держспоживстандарту України у галузі стандартизації.

8. Визначте порядок розроблення, затвердження та впровадження стандартів в Україні.

9. Визначте роль системи технічного регулювання в системі управління якістю.

10. Дайте характеристику законодавства в галузі вітчизняної системи технічного регулювання.

11. Дайте характеристику науково обґрунтованої термінології з стандартизації.

12. Дайте характеристику структурним елементам та об'єктам Національної системи стандартизації України.

13. Які категорії та види стандартів в Україні Ви знаєте?

14. Зробіть характеристику основних міжнародних стандартів ISO/IEC по системах якості.

15. Коли було засновано Національну систему стандартизації України?

16. Наведіть приклади родин стандартів ISO, які забезпечують якість продукції.

17. Наведіть приклади участі України у роботі міжнародних та регіональних організаціях зі стандартизації.

18. Охарактеризуйте основні принципи та методи стандартизації.

19. Розкрийте зміст поняття «міжнародні стандарти».

20. Розкрийте історичну динаміку створення системи технічного регулювання в Україні.

21. Розкрийте роль та значення міжнародної стандартизації. Охарактеризуйте історичну динаміку створення національних та міжнародних організацій зі стандартизації.

23. Які види стандартизації Ви знаєте?

24. Які складові системи технічного регулювання існують? Дайте їм характеристику.

25. Які ще міжнародні організації зі стандартизації Ви знаєте?

Тема 10. Пакування та зберігання товарів під час товароруху

1. Сутність і функції тари й упаковки.

2. Вимоги до тари й упаковки.

3. Класифікація тари й упаковки.

4. Умови зберігання товарів (система властивостей товароруху), режим зберігання.

5. Вимоги до санітарно-гігієнічного режиму.

6. Основні засади зберігання товарів.

7. Методи зберігання товарів.

Ключові поняття

Зберігання товару – етап обігу товару, на якому забезпечується протягом певного часу здатність задовольняти потреби споживача.

Умови зберігання – комплекс зовнішніх впливів довкілля, зумовлених режимом зберігання та розміщенням товарів у сховищах.

Режим зберігання – сукупність кліматичних та санітарно-гігієнічних вимог, що забезпечують збереження товарів. Можна виділити кліматичний та санітарно-гігієнічний режими зберігання.

Товарорух – діяльність з планування, здійснення та контролю за фізичним переміщенням продукції від місць її виробництва до місць продажу за для задоволення потреб споживачів з вигодою для виробників.

Тара – промисловий виріб, призначений для пакування, зберігання, переміщення та реалізації товарів у сфері обігу.

Упаковка – засіб або комплекс засобів, що забезпечують захист товару при його переміщенні від виробника до споживача.

Зовнішнє пакування – використовується для транспортування та зберігання товару, що класифікується в іншій тарифній позиції, ніж товар.

Внутрішнє пакування–невіддільне від товару, часто буває об'єктом права інтелектуальної власності – промисловим зразком або носієм зареєстрованої торгової марки.

Питання для самоконтролю

1. Асептична технологія пакування.
2. Багатошарові і комбіновані матеріали.
3. Вимоги до упаковки.
4. Допоміжні матеріали у виробництві металеві тари.
5. Етикетки.
6. Закупорювальні засоби.
7. Класифікація паперових і картонних матеріалів.
8. Класифікація полімерних матеріалів.
9. Класифікація транспортної тари.
10. Маркування полімерної тари.
11. Маркування товарів.
12. Основні види дерев'яної тари для продовольчих товарів.
13. Основні матеріали у виробництві металеві тари.
14. Особливості транспортного пакування.
15. Пакети поліетиленові.

16. Плівкові полімерні матеріали.
17. Полімерна упаковка: якість і безпека.
18. Проблема утилізації.
19. Скляна тара.
20. Стрічки та клепокві матеріали.
21. Сучасні технології вакуумного упакування харчових продуктів.
22. Сучасні упаковки для парфумерно-косметичної промисловості.
23. Технологія захисту виробів від підробок.
24. Упакування кондитерських виробів.
25. Упакування косметичної продукції.
26. Упакування снєків і продуктів сублимаційної сушки.
27. Упакування сухих будівельних сумішей.
28. Упакування хлібобулочних виробів.
29. Утилізація алюмінієвої тари.
30. Утилізація полімерної упаковки.
31. Характеристика деревини, як матеріалу і тари.
32. Художнє оформлення упаковки.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Практичне заняття №1. Теоретичні основи товарознавства.

Мета заняття: формування знань в галузі захисту прав споживачів і застосування Закону України «Про захист прав споживачів».

Завдання для виконання

1. Вивчення основних положень Закону України «Про захист прав споживачів»;
2. Захист прав споживачів при продажі товарів згідно Законодавства України.

Завдання 1. Вивчення структури та змісту Закону України «Про захист прав споживачів».

Завдання 2. Ознайомлення з термінологією Закону України «Про захист прав споживачів».

Завдання 3. Ознайомлення з типовою посадовою інструкцією товарознавця.

Питання для обговорення

1. Права споживачів при придбанні, замовленні або використанні продукції, товарів, що реалізовується в Україні.
2. Захист права споживачів у разі придбання товарів невідповідної якості.
3. Особливе значення у правовідносинах, що виникають між споживачем та виробником, продавцем, виконавцем, має поняття «недолік» та «істотний недолік» товару (роботи, послуги).
4. Що регламентує та визначає посадова інструкція товарознавця?
5. Яка інформація необхідна при складанні посадової інструкції товарознавця?

Практичне заняття № 2. Об'єкт, предмет, методи та зміст товарознавства.

Мета заняття: засвоєння основних категорій товарознавства.

Завдання для виконання

1. Вивчити структуру та зміст ДСТУ 3993-2000 «Товарознавство. Терміни та визначення».

2. Вивчити діалектичну взаємодію виробництва, обміну та споживання продукції.

Завдання 1. Наведіть перелік розділів ДСТУ 3993-2000 —Товарознавство.

Завдання 2. Скласти загальну схему системи діалектичної взаємодії виробництва, обміну і споживання матеріальних благ та їх властивостей як предметів товарознавства.

Завдання 3. Ознайомлення з такими поняттями як виробництво, обіг, споживання; продукція, товари, предмети споживання; натуральні властивості, товарні властивості, споживні (ужиткові) властивості; набуті та речові властивості, корисність (цінність) та вартість, утилітарні та естетичні властивості.

Питання для обговорення.

1. Визначити поняття «товар».
2. Що таке властивість речі?
3. Визначити поняття «корисність речі», «вартість речі», «цінність речі».
4. Надати характеристику поняття «натуральна вартість» та її форми.
5. Надати характеристику поняття «економічна вартість» та її форми
6. Двоїстість товару: товар як споживна вартість, або корисність, і як вартість.

Практичне заняття № 3. Класифікація та кодування товарів

Мета заняття: формування знань щодо базових принципів та правил класифікації та кодування товарів. Інструментарій класифікації та кодування товарів.

1. Вивчення класифікаційної термінології;
2. Визначення класифікаційних ознак та рівнів класифікації

Завдання 1. Вивчити наступну класифікаційну термінологію: класифікація, клас товарів, підклас товарів, група товарів, підгрупа товарів, вид товарів, різновид товарів, торгова класифікація, учбова класифікація, структура коду, алфавіт коду, цифровий алфавіт коду, буквений алфавіт коду, буквено-цифровий алфавіт коду, штриховий алфавіт коду, основа коду, розряд коду, довжина коду.

Завдання 2. Прокласифікувати до рівня субпозиції (визначення кодів відповідно до УКТЗЕД, товари, що ввозяться на територію України. Товарна номенклатура наступна: яблука, груши, сливи, мандарини, хурма, ананас, апельсини, лимони.

Завдання 3. Класифікуйте до рівня субпозиції, тобто визначте код відповідно до УКТЗЕД, м'ясні вироби, що ввозяться на територію України.

Питання для обговорення

1. Визначити суть, мету і значення класифікації товару?
2. Категорії класифікації товару?
3. Визначити основні ознаки класифікації?
4. Охарактеризувати методи класифікації товарної продукції, їх переваги та недоліки
5. Охарактеризувати ієрархічний метод класифікації
6. Охарактеризувати фасетний метод класифікації
7. Принципи систематизації товари ?
8. Правила системи класифікації товарів?
9. Які існують системи класифікації товари?
10. Які існують правила при створенні системи класифікації товару?

Практичне заняття №4. Асортимент товарів.

Мета заняття: формування знань з питань асортименту товарів та асортиментної політики підприємства.

Завдання для виконання

Розкрити такі базові поняття, як асортимент, його гармонійність, глибина та насиченість, номенклатура, товарний асортимент, управління їм, ширина асортименту.

Завдання 1. Розкрийте зміст понять товар за задумом, товар у реальному виконанні, товар з підкріпленням на таких прикладах: фен, міксер, кавомашина, торт, посудомийна машина

Завдання 2. Охарактеризуйте за основними показниками асортимент компанії Unilever.

Питання для обговорення

1. Як відбувається формування найбільш оптимального асортименту?
2. Визначте поняття «новий продукт»?
3. Опишіть алгоритм планування нових товарів.
4. Використання товарних марок.
6. Що уявляє собою життєвий цикл товару?
7. Яка концепція упаковки та маркування продукції?

Практичне заняття № 5. Якість товарів

Мета заняття: систематизація знань щодо поняття якості і її категорій; формування компетенцій управління факторами, які впливають на якість продукції.

Розкрити наступні базові поняття: брак, властивість продукції, дефект, дефектна одиниця продукції, інтегральний показник якості продукції, одиничний показник якості продукції, ознака продукції, параметр продукції, показник якості продукції, придатна продукція, рівень якості продукції, якість продукції,

Завдання 1. Розробити структуру показників якості для товарів та послуг з наступного переліку: пральна машинка, блендер, рідкий засіб для прання, дитячий велосипед, робот-пилосос, фотоапарат, мобільний телефон, плівка для пакування.

Завдання 2. Розробіть перелік параметрів, необхідних для оцінювання конкурентоспроможності таких товарів: морозиво, шоколад, крем для обличчя, жіноче взуття, смарт-годинник, принтер, послуги з ремонту одягу, меблі для вітальні

Завдання 3. Користуючись «народними» методами, визначити якість товарів: соків, соняшникової олії, меду, молока, сиру, м'яса, води, хліба, шоколадних цукерок, мармеладу, риби.

Завдання 4. Обрати 3-4 продуктів харчування та визначити за характерними для них властивостями, показники якості

Завдання 5. Обрати 3-4 непродуктові товари та визначити за характерними для них властивостями, показники якості.

Питання для обговорення:

1. Що містить в себе поняття "якість"?
2. Чинники, що впливають на конкурентоспроможність товарів.
3. Визначити основні етапи оцінки конкурентоспроможності товарів.
4. Які існують методи визначення показників якості товарів?
5. Які існують показники якості виробів?
6. Порядок класифікації фактори якості товарів.
7. Визначте поняття «якість товарів».
8. Що уявляє собою рівень якості товару?
9. Що таке показник якості виробу?
10. Надати визначення коефіцієнта вагомості показників якості виробів.
11. Що спільного та які відмінності між поняттями "якість" та "конкурентоспроможність" товарів?
13. Які відмінності між одиничними показниками якості та комплексними?
14. Визначити суть поняття "конкурентоспроможність товару".
15. Визначити суть комплексного показника якості товарів.
16. Що уявляє собою інтегральний показник якості товарів?

17. Від чого залежить якість товару?

Практичне заняття № 6. Управління якістю товарів

Мета заняття: вивчення основних теоретичних положень загального управління якістю.

Завдання для виконання

Завдання 1. Визначте особливості та охарактеризуйте специфічні риси японського, американського та європейського підходів до управління якістю.

Завдання 2. У 70-х рр. в корпорації Ford було прийнято наступне визначення якості: «Якість – це відповідність всім необхідним технічним вимогам, які визначені в робочих кресленнях, технічних умовах й інших подібних документах». В кінці 80-х рр. корпорація Ford прийняла інше визначення якості: «Якість визначається покупцем; покупець хоче мати вироби і послуги, які в перебігу всього терміну їх служби задовольняють його або її потребам і очікуванням за ціною, відповідною цінністю». Які на Вашу думку відбулися зміни у визначенні якості? Прокоментуйте їх.

Питання для обговорення

1. Визначити та охарактеризувати економічні аспекти управління якістю
2. Охарактеризувати якість як об'єкт управління
3. Охарактеризуйте аудит якості.
4. Надати характеристику механізму сучасного управління якістю
5. Які існують статистичні методи управління якістю?
6. Охарактеризувати основні етапи формування та розвитку систем управління якістю
7. Сертифікація систем якості продукції підприємства
8. Міжнародний та вітчизняний досвід управління якістю

Практичне заняття № 7. Товарна інформація

Мета заняття: вміти формувати відомості про товар, якій призначено для користувачів.

Завдання для виконання

Розкрити такі базові поняття, як інформаційне забезпечення товарів, товарна інформація, засоби для формування товарної інформації, їх функції, товарні знаки, маркування, товарне маркування.

Завдання 1. Дайте характеристику форм товарної інформації, вкажіть їх переваги та недоліки. Отримані результати узагальнити в таблиці з урахуванням наступної інформації: форма товарної інформації (текстова, цифрова, образотворча, символічна), характеристика, переваги, недоліки.

Завдання 2. Навести приклади знаків відповідності (якості) національних стандартів (Україна, 4-5 країни ЄС,).

Завдання 3. Навести приклади упаковки будь-якого харчового товару та знайти компонентні знаки (інформація про харчові добавки), охарактеризувати їх.

Завдання 4. Навести приклади ярлику будь-якого одягу, знайти експлуатаційні знаки (сушка, прання і т.д.), охарактеризувати їх.

Завдання 5. Навести приклади упаковки будь-якого побутової техніки, знайти маніпуляційні знаки, що їх характеризують.

Завдання 6. Навести приклади застосування попереджувальних знаків, охарактеризувати їх.

Завдання 7. Навести приклади застосування екологічних знаків, охарактеризувати їх.

Завдання 8. Обрати у супермаркеті декілька товарів різних груп товарів. Провести аналіз та визначити, чи дотримано усі вимоги, які висуваються до товарної інформації.

Питання до обговорення

1. Розкрити поняття «інформація про товар».
2. Розкрити поняття «маркувальна інформація».
3. Навести порядок класифікації інформації про товар за різними ознаками.
4. Охарактеризувати порядок розробки та використання товарних знаків.
5. Визначити функції, що виконують товарні знаки.
6. Надати характеристику видів інформаційно-супроводжувальної інформації про товар.
7. Надати характеристику видів рекламно-довідкової інформації про товар.
8. Надати характеристику функцій, які повинна виконувати інформація про товар.
9. Розкрити зміст системи інформаційного забезпечення товарів.
10. Пояснити зміст товарного клейма.
11. Проаналізувати способи маркування товарів.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Роль, значення та мета товарознавства у вирішенні соціально-економічних завдань в сучасних ринкових умовах
2. Матеріальне, інтелектуальне і духовне виробництво
3. Товарне виробництво та його ознаки
4. Визначення, мета й завдання товарознавства
5. Розділи товарознавства
6. Принципи товарознавства
7. Історія розвитку товарознавства
8. Основні категорії товарознавства
9. Корисність і цінність як категорії і предмет товарознавства
10. Корисність продовольчих товарів
11. Визначення поняття категорії «товар»
12. Товарознавча та економічна сутність стадій життєвого циклу товару

13. Теоретико-методологічні засади товарознавства
14. Елементи методології товарознавства
15. Категорії товарознавства
16. Суб'єкти товарознавчої діяльності
17. Теорії товарознавства
18. Методи пізнання в товарознавстві
19. Місце товарознавчих знань у системі наукових знань і їхній взаємозв'язок
20. Поняття про потреби
21. Класифікація і характеристика потреб за походженням, сферою життєдіяльності, об'єктом спрямованості
22. Типологія споживачів, сегментація ринку товарів і позиціонування товару на ринку
23. Класифікація вимог до товару.
24. Утилітарні вимоги: функціональні, ергономічні, екологічні
25. Соціальні та естетичні вимоги
26. Вимоги до надійності товарів. Показники надійності
27. Характеристика властивостей непродуктових товарів
28. Особливості формування натуральних властивостей непродуктових товарів і їх характеристика
29. Кількісна характеристика товарів
30. Фізичні властивості та їхній вплив на формування споживних властивостей харчових продуктів
31. Хімічний склад та структура харчових продуктів.
32. Споживні властивості товарів
33. Загальна характеристика споживних властивостей товарів
34. Функціональні властивості, основні та допоміжні функції товарів
35. Властивості, що характеризують надійність товару

36. Ергономічні властивості: характеристика показників, значення для окремих груп товарів

37. Естетичні властивості: характеристика показників, роль у задоволенні соціальних потреб людини

38. Властивості безпеки споживання. Зростання ролі безпеки споживання у сучасних умовах розвитку суспільства

39. Екологічні властивості

40. Упакування, їхнє значення у формуванні товарних вантажів. Види тари

41. Товарна обробка

42. Методи догляду за товарами. Гарантійні, граничні та прогнозовані терміни

43. Сутність поняття «якість товару»

44. Зміст і методи оцінювання рівня якості продукції

45. Групова характеристика дефектів готових виробів, їх вплив на якість товарів

46. Доброякісність і недоброякісність товарів

47. Конкурентоспроможність товарів, її сутність та методи розрахунку

48. Суть, мета і значення класифікації.

49. Фасетний та ієрархічний методи класифікації, їхня сутність і правила побудови

50. Системи класифікації товарів, їх значення у практичній діяльності

51. Асортимент товарів. Види, характеристика

52. Показники асортименту: структура, повнота, широта, стабільність, новизна

53. Управління асортиментом

54. Фактори формування та управління асортиментом товарів підприємства

55. Теоретичні основи зберігання товарів у сфері обігу

56. Наукові принципи зберігання товарів у сфері обігу

57. Режими зберігання товарів
58. Зберігання товарів під час товароруху
59. Види товарних втрат
60. Порядок списання кількісних і якісних втрат
61. Заходи щодо попередження і зниження втрат
62. Інформація про товар: визначення, функції та класифікація
63. Засоби товарної інформації
64. Рекламно-довідкова інформація
65. Маркування товарів
66. Штрихове кодування.
67. Інформаційні знаки
68. Експлуатаційно-супроводжувальна інформація
69. Товарно-супровідні документи
70. Характеристика тари і упаковки продовольчих та непродовольчих товарів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Клименко Т. А. Товарознавство: завдання і тести : навч. посіб. Харків : ХАІ, 2010. 72 с.
2. Савченко М. Ф., Крюк А. Г., Савченко М. М. Товарознавство : конспект лекцій. Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. 226 с.
3. П. М., Судук О. Ю. Основи товарознавства : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Рівне : НУВГП, 2013. 260 с.
4. Скрипчук П. М., Судук О. Ю., Велесик Т. А. Основи товарознавства. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Рівне : НУВГП, 2013. 266 с.
5. Стороженко В. Ф. Основи товарознавства та технології виробництва : посібник : у 3 т. Харків : ХНУВС, 2011. Т. 1. 2011. 332 с.
6. Стороженко В. Ф. Основи товарознавства та технології виробництва : посібник : у 3 т. Харків : ХНУВС, 2011. Т. 2. 2011. 349 с.
7. Стороженко В. Ф. Основи товарознавства та технології виробництва : посібник : у 3 т. Харків : ХНУВС, 2011. Т. 3. 2011. 271 с.
8. Товарознавство і торговельне підприємництво : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.А. Мазаракі, Н.В. Притульська, В.А. Осика та ін. ; за ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 652 с.
9. Чурсіна Л. А., Вербицький О. М., Калінський Є. О. Товарознавство та експертиза в митній справі : навч. посіб. Херсон : Грінь Д. С., 2011. 308 с.

Основні нормативні документи

1. Закон України «Про стандартизацію» від 17 травня 2001 р. № 2408-III. Офіц. вісн. України. 2001. № 24. С. 1–8.

2. Закон України «Про захист прав споживачів», №3161-IV від 01.01.2015р.
3. Закон України «Про якість і безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини». Відомості Верховної Ради (ВВР). № 2116. 15 від 21.10.2004 р.
4. ДСТУ 3993-2000 Товарознавство. Терміни та визначення. Київ : Держстандарт України, 2000. 24 с.
5. ДСТУ 1.0-93. Державний стандарт України. Державна система стандартизації України. Основні положення.
6. ДСТУ 2860-94. Надійність в техніці. Терміни та визначення.
7. ДСТУ 2863-94. Програма забезпечення надійності. Загальні вимоги.
8. ДСТУ 2865-94. Контроль неруйнівний. Терміни та визначення.
9. ДСТУ 2925-94. Якість продукції. Оцінювання якості. Терміни та визначення.
10. ДСТУ 3021-95. Випробування і контроль якості продукції. Терміни та визначення.
11. ДСТУ 3144-95. Штрихове кодування. Терміни та визначення.
12. ДСТУ 32230-95. Управління якістю і забезпечення якості. Терміни і визначення.
13. ДСТУ 3294-95. Маркетинг. Терміни та визначення основних понять.

Допоміжна

1. Андреева О. А., Цеменко Г. В. Товарознавство шкіряно-хутрової сировини : навч. посіб. Київ : Кондор, 2012. 359 с.
2. Байдакова Л. І., Ягелюк С. В., Байдакова І. М. Товарознавство. Непродовольчі товари: товари господарські та будівельні : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Слово, 2013. 310 с.
3. Голодюк Г. І., Дудла І. О., Соломаха І. В. Товарознавство квітів : навч. посіб. Чернігів : [б. в.], 2011. 208 с.

4. Дем'яненко В. Г., Афанасьєва В. А., Проскочило А. В., Бреусова С. В. Медичне та фармацевтичне товарознавство : практикум : навч. посіб. / за ред. проф. В. Г. Дем'яненка. Київ : Медицина, 2010. 293 с.
5. Романенко О. Л. Смакові товари : підруч. для студ. вищ. навч. закл. 2-е вид., допов. та переробл. Київ : [б. в.], 2012. 559 с.
6. Сирохман І. В. Товарознавство продовольчих товарів : підручник. Київ: Знання, 2012. 470 с.
7. Теоретичні основи товарознавства : підруч. для студентів ВНЗ / І. М. Байдакова та ін. Луцьк : ЛНТУ, 2016. 283 с.
8. Товарознавство господарських, будівельних та товарів культурно-побутового призначення" (Вироби культурно-побутові). Кредитно-модульна система організації навчального процесу : навч. посіб. / уклад.: Полікарпов І. С. та ін. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2010. 139 с.
9. Товарознавство одягово-взуттєвих товарів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Афанасьєва та ін. Харків : ХАІ, 2010. 181 с.
10. Товарознавство переробки продукції тваринництва : навч. посіб. / Приліпко Т. М. та ін. Кам'янець-Подільський : Сисин О. В., 2011. 256 с.
11. Товарознавство продукції рослинництва : навч. посіб. / Чебан С. Д. та ін. Кам'янець-Подільський : Едельвейс і К, 2012. 373 с.
12. Товарознавство текстильних товарів : навч. посіб. / В. А. Афанасьєва та ін. Харків : ХАІ, 2009. 139 с.
13. Товарознавство товарів рослинного походження : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. А. Дубініна та ін. Харків : ХАІ, 2010. 165 с.
14. Юдічева О. П., Кузнецова Н. О. Експертиза товарів (експертиза продовольчих товарів) : підруч. для студентів. Полтава : ПУЕТ, 2017. 347 с.
15. Н. Kent Baker, Greg Filbeck, Jeffrey H. Harris. Commodities: Markets, Performance, and Strategies. Oxford University Press, 2018. 680 p.

16. Helyette Geman. *Commodities and Commodity Derivatives: Modeling and Pricing for Agriculturals, Metals and Energy*. 1st ed. Wiley, 2009. 416 p.

17. Neil C. Schofield. *Commodity Derivatives: Markets and Applications*. 1st ed. Wiley, 2011. 336 p.

18. Tom James. *Deep Space Commodities: Exploration, Production and Trading*. 1st ed. Palgrave Macmillan, 2018. 203 p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Всі документи бази даних "Законодавство України" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a>
3. Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів» (ДП «Укрметртестстандарт») <https://ukrcsm.kiev.ua/index.php/en/>
4. Електронний архів Національного університету "Чернігівська політехніка" <http://ir.stu.cn.ua/?locale-attribute=uk>
5. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
6. Міністерство фінансів України <https://mof.gov.ua/uk>
7. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського www.nbuv.gov.ua
8. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого <https://nlu.org.ua/>
9. Національний орган стандартизації – ДП Український науково- дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості (УкрНДНЦ) <http://uas.org.ua/ua/>
10. Національний рейтинг якості товарів і послуг <https://zirkayakosti.com.ua/>
11. Урядовий портал www.kmu.gov.ua

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних занять з дисципліни
«ТОВАРОЗНАВСТВО»
(для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» спеціальностей
076 «Підприємництво та торгівля»)

Укладач:

В.В. Вахлакова

М.В. Плєтньов

Оригінал-макет

Підписано до друку _____

Формат 60x84¹/₁₆. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. №. Облік. вид. арк. 2,31

Тираж ___ екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Адреса видавництва: вул. Іоанна Павла II, 17

Тел.+38(050)218 04 78, факс (06452) 4 03 42

e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com